

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomiteen
Møte fredag den 7 mars 1947 kl. 9.

Formann: Terje Wold.

Av komiteens medlemmer var fraværende: Andrå (forf.), Støstad (forf.), Sundt og Lavik (forf.).

Tilstede på møtet var utenriksråd Andvord, ekspedisjonssjef Ræder og ekspedisjonssjef Rolf Andersen.

Formannen: Under hr. Andrås forfall skal jeg be hr. Bettum være så snild å føre protokollen.

Dette møte er berammet til behandling av Spania-spørsmålet. Vi hadde, som komiteens medlemmer erindrer, saken fremme i samlet møte i Stortinget, og vår innstilling i anledning utenriksministerens redegjørelse av 30 januar er tilbakesendt komiteen. Senere har vi hatt utenriksminister Langes redegjørelse i offentlig møte den 27 februar. Den er også oversendt komiteen, og jeg har da bedt kontoret sende et spesielt avtrykk av redegjørelsen særskilt til hvert enkelt medlem av den utvidede komite, og jeg går ut fra at alle har fått det.

Jeg tror at statsministeren som fungerende utenriksminister har visse opplysninger som han ønsker å gi komiteen i forbindelse med Spania-spørsmålet, og jeg gir da ordet til statsministeren.

Statsminister Gerhardsen: Etter at utenriksminister Lange sist orienterte utenrikskomiteen, og etter den redegjørelse han gav i Stortinget, er det kommet et par rapporter som utenrikskomiteen bør kjenne.

Ambassadør Morgenstjerne oppsøkte den 28 februar sjefen for det nordiske kontor i det amerikanske utenriksdepartement og fremholdt betydningen av en amerikansk demarche i Madrid. Sent på ettermiddagen samme dag fikk han meddelelse om at den amerikanske chargé d'affaires i Madrid under henvisning til artikler i den spanske pressen var instruert om å søke opplysninger i det spanske utenriksministerium om Spanias press på Norge. Instruksjonen går videre ut på at hvis den amerikanske chargé d'affaires på grunnlag av opplysningene skulle trekke den slutning at den bebudede spanske aksjon har noen forbindelse med Norges opptreden innen F.N., skal han snarest overfor det spanske utenriksministerium gi uttrykk for at en aksjon som nevnt vil gi «støtet til hendelser av den mest uheldige art.»

Den 3 mars meddeler ambassadør Prebensen fra London at det britiske utenriksdepartement telefonisk har underrettet ham om at den spanske chargé d'affaires i London som svar på den britiske henvendelsen i Madrid har meddelt at det ikke medfører riktighet at den spanske regjering har besluttet å ta noe skritt mot norsk skipsfart. Han hadde tilføyd at den spanske regjering ville ha vært fullt

berettiget dertil i betraktning av den behandling spansk last har fått i Norge ved nekting av lossing o.s.v.

Så fikk Utenriksdepartementet i går en skrivelse som Ebbell i Madrid har mottatt fra sjefen for den handelspolitiske avdeling i det spanske utenriksministerium. Jeg tror det er riktig å sitere hele brevet:

«Jeg henviser på nytt til den sak som er omhandlet i mine skriv av 4. og 27. januar, dette siste som svar på Deres skriv av 14. s.m.

Dette Ministerium er i besiddelse av opplysninger av pålitelig art, hvorav fremgår at det eksisterer fra visse elementers side - hvoriblant enkelte norske - en tendens til å fremstille den spanske Regjerings berettigede protest overfor de vanskeligheter som vår skipsfart og handel har støtt på overfor Norge, som en represalie for den politiske holdning den norske Regjering har inntatt i de siste møter av De Forente Nasjoners Forbund og i særdeleshet på grunn av den holdning som Generalsekretæren av denne organisasjon inntok under debatten om visse forslag i forbindelse med Spania.

Som følge av Deres vennlige brev av 8. ds. er jeg sikker på at den norske Regjering er helt informert om de virkelige motiver som ligger til grunn for vårt synspunkt og som ikke på noen måte står i forbindelse med det politiske spørsmål, som jeg refererte til tidligere. Som følge derav tillater jeg meg å antyde det hensiktsmessige i at det snarest mulig blir offentliggjort den tilbørlige rektifikasjon.

Fra spansk side er det heller ingenting i veien for å offentliggjøre motivene til og forløpene av denne sak, idet det publiseres den korrespondanse som jeg har hatt den ære å føre med Dem om så skulde bli nødvendig.

Jeg tror at De vil forstå dette synspunkt, og jeg tviler ikke på at De har den samme personlige oppfatning som meg selv hva angår det uheldige i den slags handlinger og i resultater, som står i direkte motsetningsforhold til norske skipsfartsinteresser i spanske farvann og i gjenopprettelsen av handelsforbindelsene mellom de to land, som det vil føre til, dersom ikke et botemiddel raskt forefinnes.»

Som utenrikskomiteen er kjent med, har to representanter for Arbeidernes faglige landsorganisasjon avlagt besøk i London og Paris for å undersøke muligheten av en eventuell støtte fra den internasjonale fagorganisasjons side forsåvidt som det fra spansk side skulle bli satt i verk represalier mot norsk skipsfart og dermed mot norske sjøfolk. Når det gjelder den rent faglige side av saken skal jeg ikke si noe om den, men i den rapport som vi har fått fra herrene Nordahl og Haugen, refererer de også til en samtale de har hatt med

arbeidsministeren i den spanske eksilregjering i Paris. Der gis det et par opplysninger som utenrikskomiteen kanskje kan ha interesse av å bli kjent med. De opplyser at den spanske eksilregjering etter omdanningen består av syv medlemmer: tre republikanere, to sosialister, en kommunist og en syndikalist. Det er planen at regjeringen skal utvides og få med representanter for alle de partier og grupper som er imot Franco-styret. Man venter å få med tre monarkistiske representanter og to eller tre andre representanter, som man venter skal komme fra Spania. Det vil av den grunn ta noen tid før regjeringen er helt organisert etter den oppsatte plan. Arbeidsministeren Gomez gjør uttrykkelig oppmerksom på at denne regjerings oppgave er å prøve å nå fram til en endring i styret i Spania uten blodig borgerkrig. Han sier at regjeringen har all grunn til å tro at Sikkerhetsrådet og FN vil gi nødvendig støtte så snart den nye regjering er organisert etter den oppsatte plan.

Dette er de opplysninger jeg har å gi som jeg kan tenke meg at utenrikskomiteens medlemmer er interessert i å være kjent med. Om sakens videre behandling skal jeg for mitt vedkommende ikke si noe, men jeg vil gjerne som min personlige oppfatning gi uttrykk for at jeg tror det ville være gunstig om saken snarest mulig kunne komme opp til behandling i Stortinget.

Formannen: Jeg takker statsministeren for de opplysninger han har gitt oss. Men det kunne være et lite spørsmål i tillegg til statsministerens redegjørelse. Vi har i de siste dager i avisene fra Sverige sett at Spania-spørsmålet har vært oppe. Jeg vil gjerne høre om det foreligger noe offisielt, noe faktisk, i denne forbindelse. Bl.a. har etter hva jeg har sett i avisene, utenriksminister Undén kategorisk benektet at svensk skipsfart og svensk handel har søkt å komme inn på områder som tidligere tradisjonelt har ligget under norsk virksomhet. Jeg tror komiteen vil ha interesse av å få opplysninger om det. Hvis statsministeren kan gi noen opplysninger om det punkt, tror jeg det vil være av interesse for oss.

Statsminister Gerhardsen: Etter de opplysninger jeg nå får av ekspedisjonssjef Ræder, fremstiller saken seg slik at vi ikke kan påvise at svensk skipsfart har gjort forsøk på å ta over etter norsk skipsfart, og intet tyder på at de bevisst legger an på en slik politikk. Men det jeg kan si, er at så snart det blir ledig plass etter Norge og norske forbindelser, om det gjelder handelsforbindelser eller skipsfart, vil naturligvis ethvert land som har sine forbindelser, kunne ha anledningen og fristelsen til å overta.

Formannen: Det ble nemlig opplyst i et foredrag som ble holdt i Sverige et nokså interessant tall, at Sveriges handel var gått opp til 64 millioner kroner, mens den før var omkring 30 millioner. Vår handel er som bekjent gått tilbake. Den var før på ca. 30 millioner, og er nå så å si opphørt helt. Det er altså ikke gjort noe for å få det nærmere undersøkt, og det kan vel vanskelig undersøkes. Men dette er et bestemt tall som ble opplyst av advokat Branting i et foredrag han holdt i Sverige for et par dager siden. Det er kanskje vanskelig å komme inn på det, jeg bare nevner det.

Hambro: Jeg vil bare advare mot å tro på svensk forsikring om at svenskene ikke bevisst gjør noe. Enhver som var utenfor Norge i krigsårene og så hvorledes de svenske linjer søkte å leie de lokaler som de norske linjer hadde i Amerika, Afrika og Australia, og søkte å kjøpe deres agenter, hvorledes de trengte seg inn på ethvert punkt, vil ha uhyre vanskelig for å godta en forsikring om at de samme rederier i Sverige nå med stor lojalitet avholder seg fra å gjøre noe som er en bevisst motarbeidelse av norske interesser.

Formannen: Det er selvsagt en vurdering, men det kunne tenkes at det var noen faktiske opplysninger. Det er det altså ikke.

Da tror jeg det vil være riktig nå å gå løs på den saken som vi har fått oss oversendt fra Stortinget, og da er jeg enig med statsministeren i at det vil være gunstig og riktig at vi avgir vår innstilling i denne saken uten unødig opphold. Det er iallfall det pålegg vi har fra Stortinget, at vi det skal gjøre, og det må jo etterkommes. Det foreligger her for oss i virkeligheten to saker, som allikevel kanskje bare er en sak. Først har vi vår tidligere innstilling, som ble tilbakesendt komiteen. Det var en hemmelig innstilling og en hemmelig sak. Deretter har utenriksministeren i møte den 27 februar om samme sak gitt Stortinget en redegjørelse i åpent møte. Saken er dermed blitt offentlig, og den siste, den offentlige, redegjørelse av utenriksministeren er også sendt komiteen til behandling. Det som foreligger nå til overveielse, er om man ikke da best kunne følge den fremgangsmåte at vi her nå kort og godt tar tilbake den tidligere innstilling i den hemmelige sak - det er ingen mening i nå å holde noe hemmelig møte og ha en lang realitetsdebatt - og simpelthen vedlegge utenriksministerens tidligere redegjørelse i hemmelig møte protokollen. Dermed er den sak ute av verden. Så tar vi realitetsbehandlingen av Spania-spørsmålet i tilknytning til den offentlige redegjørelse utenriksministeren har gitt, som inneholder, etter hva jeg har kunnet se, de samme faktiske opplysninger som den tidligere hemmelige redegjørelse. Jeg har skrevet et lite utkast til innstilling. Jeg hadde den på en blokk, men

blokken har jeg mistet. Jeg har skrevet den på ny i morges, og jeg tenkte den kunne få følgende form:

«Den utvidede utenrikskomites innstilling angående utenriksministerens redegjørelse av 30 januar 1947 om Norges forhold til Spania ble i Stortingets møte den 27 februar 1947 besluttet tilbakesendt komiteen til ny behandling. Grunnen til tilbakesendelsen var at utenriksministeren den 27 februar - altså samme dag - i åpent møte ga Stortinget en fullstendig redegjørelse om den samme sak. Denne offentlige redegjørelse er også sendt komiteen til behandling. På grunn av den nye stilling saken derved er kommet i, finner komiteen å kunne ta tilbake sin innstilling angående utenriksministerens redegjørelse i hemmelig stortingsmøte den 30 januar 1947 og innstiller at Stortinget gjør følgende vedtak: Utenriksministerens redegjørelse angående Norges forhold til Spania av 30 januar 1947 vedlegges protokollen.»

Hvis man følger denne fremgangsmåte, kunne man deretter i sin fulle bredde gå over til realitetsbehandling av Spaniaspørsmålet, som komiteens medlemmer vil forstå blir helt offentlig på samme måte som utenriksministerens redegjørelse er det.

Strand Johansen: Kunne man ikke der tilføye en setning: - «vedlegges protokollen, *idet spørsmålet så blir å behandle offentlig.*»

Formannen: Det var det jeg mente med det jeg sier her: «etter den nye stilling saken er kommet i». Det skulle dekke det samme. Etter den nye stilling som saken er kommet i etter den offentlige redegjørelse, får man jo full anledning til å komme inn på realiteten. Jeg tror ikke at det skulle være i strid med noe virkelig hensyn at vi følger den fremgangsmåte.

Hambro: Det er ganske klart at hvis man skal kunne akseptere det, må man vite hvorledes man videre vil gå frem. Jeg vil minne om hvorledes sakens faktiske forløp var: Komiteen vedtok mot hr. Strand Johansens stemme en innstilling, uten noen protest fra noen side. Det var etter konferanse med utenriksministeren blitt avtalt at denne komiteinnstilling skulle besluttet gjort offentlig i Stortinget når utenriksministeren hadde avgitt sin redegjørelse for åpne dører. Det var det som forelå. At vi hjalp komiteens formann og ordfører med å påskyte den offentlige redegjørelse som en grunn til tilbakesendelse av saken, det var en filantropisk handling, for, som komiteens formann vil vite, var det faktiske forhold at en halv time før saken skulle fore i Stortinget, bad komiteens formann om å få en samtale med noen av komiteens medlemmer for å endre innstillingen, hvilket de øvrige medlemmer sa at de selvfølgelig ikke kunne gjøre uten først å drøfte det først og fremst i komiteen og deretter med sine grupper.

Jeg er enig med hr. Strand Johansen i at formelt ville det vel være riktig, hvis man tilbakekaller denne innstillingen, å anføre at det er fordi saken nå vil bli gjenstand for offentlig innstilling, da ville det være helt greitt. Men når man går over til den offentlige innstilling, da har man i virkeligheten innstillingen liggende skrevet av komiteens formann, og det ville da være naturlig å se på den og se hvorvidt det foreligger noen faktiske forhold som vil gjøre det naturlig å endre den.

Strand Johansen: Hvis det skal gis en kort historikk over sakens behandling, så sprang hr. Hambro over en detalj, og den var følgende: Vi behandlet her en innstilling som forelå fra komiteens formann. Det ble mot denne innstilling gjort innsigelse fra de borgerlige representanters side, og det ble krevet at saken skulle forelegges de respektive grupper, hvilket også ble besluttet. Vi behandlet også denne innstilling i vår gruppe, men da jeg kom til komiteen her, fant jeg at saken allerede var avgjort mellom representanter fra arbeiderpartiet og de borgerlige partier, sammen med representanter for Regjeringen i en konferanse, hvor jeg som medlem av utenrikskomiteen ikke var tilkalt. Og saken var så avgjort at den allerede forelå som trykt innstilling da jeg kom. Jeg må erkjenne at jeg fant situasjonen å være slik, da vi sist behandlet saken, at jeg ble både desorientert og desorganisert, slik at jeg dengang ikke kunne gi uttrykk for min harme over at sådant kunne foregå. Jeg ville derfor nytte høvet til å gjøre det i dag.

Formannen: Jeg foreslår at vi ikke nytter alle disse høvene nå, men at vi går over på realiteten. Det er riktig at jeg gjorde en slik henvendelse som hr. Hambro nevnte, men at jeg eller vår gruppe i den anledning var utsatt for noen slags filantropisk behandling fra hr. Hambro og andre, det synes jeg ikke at det er noen grunn til å si.

Vi er da gått over til realitetsbehandling. Det er helt riktig at grunnen til at vi nå kan vedlegge den tidligere redegjørelse protokollen, er den at saken nå er gjenstand for offentlig behandling. Men det trodde jeg var kommet fram, idet det står at «denne offentlige redegjørelse er også sendt komiteen til behandling» og «på grunn av den nye stilling saken derved er kommet i». Man kan kanskje gjøre det tydeligere og si: «På grunn av den nye stilling saken derved er kommet i, hvorved den vil bli gjenstand for offentlig behandling.»

Trædal: Saka er nå under offentlig drøfting, og blir då kalla tilbake som løynleg. Det er heilt enkelt, det.

Formannen: «På grunn av at saken derved er kommet under offentlig behandling». Skulle det være tilstrekkelig?

Hvis jeg ikke hører noen innsigelse, vil jeg anse denne formulering for riktig.

Utheim: Jeg er litt desorientert her. Hva er stillingen? Vi hadde en redegjørelse fra utenriksministeren om vårt forhold til Spania forelagt Stortinget. Stortinget må jo behandle saken. Det må jo ta standpunkt til den, det er jo ganske klart. Er det så at dette skal være en innstilling som avgis og vedtas i et hemmelig møte, må man også her gå til realitetsbehandling. Hva skal så siden skje? Jeg vil ikke være med på denne innstilling før jeg får vite hva som skal skje deretter. Er det meningen at man i åpent møte skal fremlegge en innstilling som er et forslag til Stortinget om å gi uttrykk for sin mening? Jeg tror vi må se disse ting i sammenheng.

Formannen: Selvfølgelig er dette én og samme sak, og vi ser den jo i sammenheng. Når vi er ferdige med dette - vi behøver ikke å treffe noen avgjørelse, jeg har bare skissert hvorledes jeg synes vi skal gå fram - var det min tanke at vi tok utenriksministerens redegjørelse, som er et offentlig dokument som alle medlemmene har fått tilsendt, og behandlet den, for selvsagt å fremlegge for Stortinget en fullstendig innstilling i realiteten om denne sak. Hele komiteen står jo helt fritt ved behandlingen av den side av saken.

Utheim: Da vil jeg få lov til å si at jeg vil se disse ting i sammenheng. Jeg vil forbeholde meg rett til å komme tilbake til den første innstilling etter at vi også har fått se resultatet av behandlingen av den annen innstilling.

Formannen: Vel, det kan det ikke være noe i veien for. Jeg har bare skissert hvordan jeg synes at vi skulle gå fram.

Statsminister Gerhardsen: Hvis det er så å forstå med hr. Strand Johansens tilføyelse at saken skal til behandling i to stortingsmøter, synes jeg det er en dårlig løsning. Jeg forstår formannens utkast til uttalelse slik at det skulle være uttrykk for det standpunkt Stortinget tar i saken på grunnlag av utenriksministerens redegjørelse, der han gjør klart rede for hvordan han og Regjeringen ser på saken. Det er da, så vidt jeg forstår, ikke ualminnelig at Stortinget vedlegger en slik redegjørelse protokollen, og dermed legger i vedtaket tilslutning til det syn utenriksministeren i dette tilfelle har gitt uttrykk for. Men dermed må en se det slik at Stortinget i denne omgang er ferdig med saken, og at det er gitt Regjeringen fullmakt til å arbeide på det grunnlag som der er lagt.

Formannen: Jeg har kanskje uttrykt meg uklart. Jeg mente at denne første innstilling, som var en hemmelig innstilling, skulle vi bare rent formelt legge ad acta. Formelt består det for oss et oppdrag fra Stortinget i denne hemmelige sak, utenriksministerens redegjørelse av 30 januar, som fremdeles foreligger. I og med at vi formelt tilbakekaller den første innstilling som vi har avgitt om den hemmelige sak, vedlegger vi redegjørelsen protokollen, og så er dermed den hemmelige sak formelt brakt ut av verden. Vi må jo si noe om det oppdraget vi fikk i den hemmelige sak, og det kan gjøres ganske kort uten noen debatt. Det var ikke meningen at det skulle være noen realitetsdebatt i det hemmelige stortingsmøte som vedlegger den tidligere redegjørelse protokollen. Deretter må Stortinget settes til et offentlig møte, hvor vi får behandling og debatt om saken. I det offentlige møte vil da utenriksministerens redegjørelse av 27 februar foreligge med vår innstilling i realiteten om saken, og da vil det etter min oppfatning ikke bli mer enn én egentlig realitetsbehandling av saken i Stortinget, ikke to realitetsbehandlinger. Vi får realitetsbehandlingen i forbindelse med den offentlige behandling av saken.

Jeg er enig med hr. Utheim i at vi kanskje nå bør se det hele i sammenheng, slik at vi først, før vi tar noen endelig bestemmelse, drøfter i realiteten den innstilling vi skal avgi angående den offentlige redegjørelse som utenriksministeren har avgitt. Jeg tror dette skulle være klart.

Strand Johansen: Her synes å være en stor forskjell i oppfatningen hos formannen og hos statsministeren av det forslag som her er fremlagt. Jeg oppfatter forslaget slik at beslutningen angående den hemmelige redegjørelse er en mer formell akt, hvorved vi gjør oss ferdig med den hemmelige behandling av saken, og at vi ved å vedlegge sakens dokumenter, som er hemmelige, protokollen, ikke tar noe realitetsstandpunkt til selve saken, men at realitetsstandpunktet skal tas i en offentlig innstilling og at saken så behandles offentlig i Stortinget.

Formannen: Jeg vil gjerne si at *det* også er min oppfatning. Dette skulle være den formelle fremgangsmåte ved å bringe det som tidligere forelå, à jour med at saken er blitt offentlig. Det at vi vedlegger den hemmelige redegjørelse protokollen, innebærer ingen realitetsavgjørelse i saken. Realitetsbehandlingen, realitetsdebatten og realitetsavgjørelsen, får vi i forbindelse med behandlingen av den offentlige sak. Det er det vi alle ønsker, går jeg ut fra.

Hambro: Jeg tror ikke egentlig det er noen meningsforskjell mellom statsministeren og komiteformannen. Vi er alle enig i at det ikke vil være heldig å ha to

ganger debatt om saken. Men, som hr. Strand Johansen nettopp nevnte, er formannens forslag av rent protokollær art. I et møte for lukkede dører, som ikke behøver å bli sammenkalt i den anledning - det kan bli et hvilket som helst møte for lukkede dører - blir uten debatt eller ordskifte av noen art tilbakekallelsen av denne innstilling protokollert, for saken må ut av Stortingets forretningsprotokoller. Debatten - hvis det blir noen debatt - vil så skje i et offentlig møte, hvor man fremlegger den offentlige innstilling, all den stund det er forutsetningen fra alle i komiteen at man kan være helt trygg for at det intet ordskifte blir av noen art for lukkede dører. Det ville også være det rene spillfakteri.

Formannen: Selvfølgelig kan man ikke binde folk til å tie stille, men ingen vil vel tale når det ikke har noen hensikt.

La oss så gå over til det nå foreliggende dokument, til redegjørelsen fra utenriksminister Lange den 27 februar 1947. Jeg har gjennomgått denne utredning nøye, og jeg har også sammenholdt den med vår innstilling i den hemmelige sak, og jeg kan ikke se at det på noe punkt er noen egentlig uoverensstemmelse mellom utenriksministerens redegjørelse og vår innstilling. Ingen ting som er sagt av flertallet forrige gang i innstillingen, er unnlatt medtatt i utenriksministerens redegjørelse, og jeg er da kommet til at det i virkeligheten ikke tjener noen hensikt å male opp igjen det som er sagt i utenriksministerens redegjørelse, kanskje til dels med bedre ord, bedre uttrykk, enn de som vi kan få til om vi setter oss til å skrive på ny opp-på hans redegjørelse en faktisk fremstilling og en vurdering. Alt finnes i virkeligheten i denne redegjørelse som foreligger her. Da mener jeg at vi antagelig vil kunne gjøre oss ferdig nå med denne sak hurtigst og best ved at vi simpelthen ganske kort sier:

«Komiteen henviser til utenriksministerens redegjørelse angående Norges forhold til Spania avgitt i stortingsmøte den 27 februar 1947, som en ikke har noe å merke til, og innstiller at Stortinget treffer følgende vedtak: Utenriksministerens redegjørelse vedlegges protokollen.»

Det er altså en kort uttalelse om sakens realitet fra komiteens side, som jeg tror i den foreliggende situasjon skulle være fullt tilstrekkelig, idet det da selvsagt er adgang fullt ut for alle til under den åpne behandling i Stortinget å ta ordet og fremføre det som man har interesse av å si. Jeg må igjen si det at jeg er oppmerksom på at dette forslag her har ikke tatt hensyn til hr. Strand Johansens dissens i den tidligere innstilling. Jeg vet ikke om han nå vil opprettholde den.

Strand Johansen: Jeg tillater meg å foreslå at komiteen slutter seg til følgende:

Stortinget fattet den 6 mars 1946 mot 45 stemmer dette vedtaket:

«Stortinget uttaler sin sterke sympati med det spanske folks frihetskamp. - Stortinget har den fulle tillit til at Regjeringen vil stå i nøye kontakt med Stortinget og dets organer i dette spørsmål, slik at Norge kan gjøre sin fulle plikt som en demokratisk stat i en interalliert aksjon for å gjenopprette demokratiet i Spania.»

Gjennom dette vedtaket ga Stortinget uttrykk for:

1. sin sympati med det spanske folks frihetskamp,
2. sin vilje til aktiv innsats for å gjenopprette demokratiet i Spania.

Stortinget må holde fast ved dette sitt vedtak.

I samsvar med dette vedtaket tok den norske delegasjon til de Forente Nasjoners generalforsamling i New York initiativet til å få satt Spaniaspørsmålet på Generalforsamlingens dagsorden. Under den videre behandling av Spania-spørsmålet gikk den norske delegasjon inn for brudd på de diplomatiske forbindelser med Franco-regjeringen. På grunn av den norske delegasjons innsats satte den spanske fascistiske presse inn med en voldsom opphisselseskampanje mot Norge og særlig mot utenriksminister Lange for hans opptreden på Generalforsamlingen.

Disse angrep nødvendiggjør at Stortinget gir sin tilslutning til Utenriksministerens og den norske delegasjons opptreden i Spania-spørsmålet.

Generalforsamlingen fattet den 12 desember 1946 følgende resolusjon om «Forholdet mellom de Forente Nasjoners medlemmer og Spania»:

«De Forente Nasjoners folk fordømte i San Francisco, Potsdam og London Franco-styret i Spania og besluttet at Spania ikke skulle opptas som medlem av de Forente Nasjoner så lenge dette styre fortsatte.

Generalforsamlingen anbefalte i sin resolusjon av 9. februar 1946 De Forente Nasjoners medlemmer å handle i samsvar med bokstav og ånd i erklæringene fra San Francisco og Potsdam.

De Forente Nasjoners folk forsikrer det spanske folk om sin varige sympati og den hjerteligste mottagelse som venter det når forholdene tillater at det blir opptatt som medlem av de Forente Nasjoner.

Generalforsamlingen minner om at Sikkerhetsrådet i mai og juni 1946 foretok en undersøkelse av det ytterligere skritt som de Forente Nasjoner måtte kunne ta. Sikkerhetsrådets underkomite som ledet undersøkelsen kom enstemmig til følgende resultat:

«a. I sin opprinnelse, natur, struktur og alminnelige framferd er Franco-styret et fascistisk styre, etter mønster av Hitlers nazi-Tyskland og Mussolinis fascist-Italia og opprettet hovedsakelig ved disses

hjelp;

b. Under de Forente Nasjoners lange kamp mot Hitler og Mussolini ga Franco, til tross for gjentatte allierte protester, meget betydningsfull hjelp til fiendemaktene. For det første kjempet for eksempel fra 1941 til 1945 den blå infanteridivisjon, den spanske legion av frivillige og flyeskadronen Salvador mot Sovjetsamveldet på Østfronten. For det annet tok Spania sommeren 1940 Tanger i strid med internasjonal avtale, og som følge av at Spania holdt en stor armé i Spansk Marokko, ble et stort antall allierte tropper holdt uvirksomme i Nord-Afrika;

c. Ugjendrivelig dokumentarisk bevis viser at Franco sammen med Hitler og Mussolini var en skyldig part i sammensvergelsen om å føre krig mot de land som i løpet av verdenskrigen sluttet seg sammen under navn av de Forente Nasjoner. Det var et ledd i denne sammensvergelse at Franco's fulle krigsdeltagelse skulle utsettes til et senere tidspunkt som man skulle bli enig om i fellesskap.»

Generalforsamlingen som er overbevist om at Franco's fascistiske regjering i Spania, som ble påtvunget det spanske folk ved aksemaktenes hjelp og som ga betydningsfull hjelp til aksemaktene under krigen, ikke representerer det spanske folk og ved sin fortsatte kontroll av Spania gjør det umulig for det spanske folk å delta sammen med de Forente Nasjoners folk i behandlingen av mellomfolkelige saker,

anbefaler at Franco-regjeringen i Spania blir utelukket fra medlemskap i organisasjoner opprettet av eller bragt i forhold til de Forente Nasjoner, og fra deltagelse i konferanser og andre tiltak som organiseres av de Forente Nasjoner eller av dennes institusjoner, inntil det er dannet en ny og akseptabel regjering i Spania,

som også ønsker at alle fredselkende folk, innbefattet det spanske folk, skal få delta i nasjonenes samfunn,

anbefaler at, hvis det ikke innen rimelig tid er opprettet en regjering som har sin myndighet fra folkets tilslutning og som vil respektere talefrihet, religionsfrihet og forsamlingsfrihet og som uten opphold vil holde valg slik at det spanske folk fri for tvang og trusler og uten hensyn til parti kan gi uttrykk for sin vilje, Sikkerhetsrådet skal overveie de passende skritt som bør tas for å rette på denne situasjon,

anbefaler at alle medlemmer av de Forente Nasjoner straks kaller tilbake fra Madrid sine der akkrediterte ambassadører og ministre.

Generalforsamlingen anbefaler videre at de stater som er medlemmer av denne organisasjon skal gi melding til Generalsekretæren og forsamlingens neste samling

om de skritt de har tatt i henhold til denne anbefaling.»

Den norske delegasjon stemte for denne resolusjon.

Som svar på dette vedtaket fra de Forente Nasjoner har de spanske fascistiske makthavere øket sine angrep på Norge, andre medlemsstater og selve de Forente Nasjoners organisasjon. Franco-regjeringen har den 5 januar i år sendt den norske regjering en note, hvor det blant annet under henvisning til «den holdning som den norske regjeringens representanter har inntatt overfor Spania og den spanske regjering ved visse manifestasjoner av internasjonal karakter», trues med visse represalier overfor Norge, hvis Norge ikke slutter handelsoverenskomst med Franco-regjeringen.

Utenriksministeren ga i sin redegjørelse dessuten følgende opplysning:

«Både spørsmålet om handelsforbindelse og skipsanløpene er fra spansk side koblet sammen med et fornyet ønske om «normalisering» av de diplomatiske forbindelser med Norge.»

Franco-regjeringen krever således ikke bare handelsoverenskomst, men også diplomatisk forbindelse med Norge, d.v.s. krever at Norge skal opptre *stikk i strid med ånden i de Forente Nasjoners vedtak av 12 desember 1946.*

Dette skritt fra Franco-regjeringens side kan ikke betraktes som en isolert handling mot Norge alene, men må sees som en del av et alminnelig framstøt fra de spanske fascistiske mot ånden og bokstaven i de Forente Nasjoners vedtak i San Francisco, Potsdam, London og New York - vedtak som Norge for sin del har søkt å etterleve.

Stortinget bør derfor henstille til Regjeringen ikke å akseptere Franco-regjeringens krav, men i sitt forhold til Franco-regjeringen la seg lede av følgende tanke i Utenriksministerens redegjøring:

«Vi er alle enige om, som det ble slått fast i Stortingets vedtak av 6 mars 1946, at det norske folks sympati er med det spanske folk i dets frihetskamp, og at vårt land vil gjøre sin fulle plikt og ta de offer som måtte bli krevd av oss i en aksjon fra de Forente Nasjoners side for å gjenopprette demokratiet i Spania.»

Stortinget må derfor under henvisning til de Forente Nasjoners Generalforsamlings vedtak av 12 desember 1946 om «Forholdet mellom de Forente Nasjoners medlemmer og Spania», og særlig under henvisning til følgende avsnitt:

«*Generalforsamlingen, som er overbevist om at Franco's fascistiske regjering i Spania, som ble påtvunget det spanske folk ved aksemaktenes hjelp, og som ga en betydningsfull hjelp til aksemaktene under krigen, ikke representerer det spanske folk ...*

anbefaler at, hvis det ikke innen rimelig tid er opprettet en regjering som har sin myndighet fra folkets tilslutning og som vil respektere talefrihet,

religionsfrihet og forsamlingsfrihet og som uten opphold vil holde valg slik at det spanske folk fri for tvang og trusler og uten hensyn til parti kan gi uttrykk for sin vilje, Sikkerhetsrådet skal overveie de passende skritt som bør tas for å rette på denne situasjon,»

henstille til Regjeringen å rapportere inn saka for de Forente Nasjoners generalsekretær med anmodning om at de Forente Nasjoners forhold til Franco-regimet i Spania hurtigst mulig blir tatt opp til behandling av Sikkerhetsrådet, som kan fatte bindende beslutninger for alle medlemsstater. Dermed kan Stortinget bidra til å gjøre den «rimelige tid» for gjenopprettelsen av demokratiet i Spania så kort som mulig. Det vil også bety at tidspunktet for å opprette handelsoverenskomst og normale diplomatiske forbindelser med en regjering som virkelig representerer det spanske folk, blir framskyndet.

Under henvisning til ovenstående framsettes følgende forslag til

vedtak:

«Idet Stortinget viser til sin beslutning av 6 mars 1946, og idet det gir Utenriksministerens og den norske delegasjons opptreden på F.N.s generalforsamling sin tilslutning, henstiller Stortinget til Regjeringen ikke å akseptere Franco-regjeringens krav.

Stortinget henstiller videre til Regjeringen å rapportere saka inn for de Forente Nasjoners generalsekretær med anmodning om at de Forente Nasjoners forhold til Franco-regimet i Spania under henvisning til Generalforsamlingens vedtak av 12 desember 1946 hurtigst mulig blir tatt opp til behandling av Sikkerhetsrådet.»

Vi har jo tidligere her i komiteen behandlet sakens realitet, og jeg finner det ikke nødvendig nå igjen å komme inn på den. Jeg vil bare ha tilføyet at de opplysninger som statsminister Gerhardsen ga oss her i dag, ytterligere har bestyrket min overbevisning om at den linje jeg har foreslått, er den riktige. Den rapport som ble gitt oss om Franco-regjeringens stillingtagen til denne sak, endrer ikke noe ved den kjensgjerning utenriksministeren slo fast i stortingsmøtet den 27 februar 1947, nemlig at noten fremdeles ikke er trukket tilbake, og at den dermed står ved kraft. Tvert imot ble det i den skrivelsen som her ble lest opp, igjen hevdet fra Franco-regjeringen nødvendigheten av at Norge inngår handelsoverenskomst med Franco-regjeringen. Og, som jeg i mitt framlegg her refererte, har utenriksministeren den 27 februar fortalt oss at dette krav er koblet sammen med kravet om en normalisering av de diplomatiske forbindelser. Den rapport som statsministeren leste opp for oss fra Amerika, viser også at dette spørsmål er et spørsmål som nå hører inn under Sikkerhetsrådets behandlingsområde. Vi kan ikke vente, når vi blir angrepet av Franco-regjeringen, at andre stater skal reise saka for oss for de Forente Nasjoner, vi

må selv reise den for de Forente Nasjoner i overensstemmelse med den ånd som kom til uttrykk i Stortingets vedtak av 6 mars 1946.

Hambro: Jeg er enig med hr. Strand Johansen i at det er liten grunn til å ta opp noen stor realitetsdebatt her i komiteen. Det som var kvintessensen i utenriksministerens redegjørelse, var at det var uten hensikt for Norge å oppta en isolert kamp mot Spania, ut fra det resonnerte han, og ut fra det resonnerte komiteens flertall. I de dokumenter som statsministeren refererte, var der intet som svekker realiteten i det utenriksministeren anførte. Den amerikanske demarche har vi jo allerede fått svar på i den note eller det dokument fra Ebbell som ble lest, hvorefter sjefen for den handelspolitiske avdeling i det spanske utenriksministerium likeoverfor ham allerede har benektet at det som var gjort fra spansk side, hadde sin årsak i den norske holdning på generalforsamlingen i de Forente Nasjoner. Så den demarche vil ikke føre til noe videre.

Jeg skulle i sin alminnelighet være tilbøyelig til å uttale et advarende ord mot at man, samtidig med at man søker å få en regulær forbindelse med den anerkjente regjering i Spania, lar sine folk gjøre visitt hos en annen såkalt regjering, hva der jo ikke blir noen hemmelighet. Jeg er klar over at hr. Nordahl og hr. Haugen ikke - så vidt jeg vet - opptrådte med noe mandat fra Regjeringen, men det er klart at man på spansk siden ikke er ukjent med den slags henvendelser. Jeg har svært liten tro på realiteten i den såkalte emigrantregjering; vi har sett utviklingen nå i lang tid, og vet at den bygger på et utilstrekkelig grunnlag i Spania. Men la nå det være. Hvis vi skal oppnå det som har vært hensikten fra vår side, vil det være ganske ørkesløst, og det vil være lite klokt, å komme med noen klage til de Forente Nasjoner, bortsett fra den beretning som vi i likhet med andre stater skal sende inn. Og man må jo ikke her være blind for at det er *Norge* som har begynt en aksjon, det er ikke Spania.

Jeg synes også det var på tide at man ihvertfall i utenrikskomiteen avholdt seg fra den hele tid å snakke om «Franco-Spania» og «Franco-regjeringen». Det faller dem ikke inn i Spania å snakke om «Gerhardsen-Norge» og «Gerhardsen-regjeringen». Det er den spanske regjering, og en avtale som sluttes med den spanske regjering, vil fortsette å ha en realitet også når det skjer et regjeringsskifte.

Det ble uttalt av komiteens formann at det måtte være tilstrekkelig bare å si at «utenriksministerens redegjørelse vedlegges protokollen». Det var ikke det standpunkt komiteens formann og sakens ordfører hadde tidligere, og det er jo intet nytt skjedd, annet enn at det som var behandlet for lukkede dører, nå er lagt frem for åpne dører. En regjering vil ha en ganske annen styrkelse i sitt forhold når den har en motivert innstilling fra en

komite i Stortinget, hvor det er gitt uttrykk for en oppfatning, istedenfor å ha en beslutning om at en redegjørelse vedlegges protokollen, på bakgrunn muligens av en debatt i Stortinget hvor det ble gitt uttrykk for temmelig sterkt divergerende oppfatninger. Jeg trodde det var hensikten med det vellykte forsøk på å oppnå en enstemmig tilslutning om en innstilling som komiteens formann og ordfører tidligere gjorde. Den innstilling som var skrevet, inneholdt atskillig av interesse som ikke står i utenriksministerens redegjørelse. Jeg kan så trygt uttale det, for hele innstillingen var skrevet før jeg kom tilbake til komiteen, mens jeg hadde permisjon. Å trekke den tilbake og intet si forekommer meg å være særdeles lite tilfredsstillende både for komiteen og for Regjeringen. I den enstemmighet man hadde oppnådd, lå der også en garanti mot en altfor bred debatt i Stortinget med innlegg fra alle mulige divergerende synsmåter. Det var et forsøk på å nå frem til en samlet nasjonal front, som hadde betinget visse ofre av meninger og sympatier fra mange av komiteens medlemmer. Jeg synes det ville være ytterst uheldig om man skulle oppgi det.

Jeg vil gjerne få rette et spørsmål til formannen, når vi i dag er forsamlet for å behandle denne sak. En rekke av Stortingets medlemmer fikk forleden et dokument fra den såkalte Spaniakomite, hvor det stod:

«Den norske Spaniakomiteen har i møte den 18. februar ved formannen i Stortingets Utenrikskomite, høyesterettsdommer Terje Wold, fått en redegjørelse for den stilling saken om Norges forhold til Franco-Spania for tiden står i.»

- hvorpå komiteen protesterer energisk mot Regjeringens og Stortingets holdning. Jeg vil spørre om det var etter denne komites beslutning eller med komiteens samtykke at formannen på et tidspunkt da denne sak var hemmelig i Stortinget, og mange av Stortingets medlemmer ikke visste hva det skjedde, opptrådte i Spaniakomiteen og gav den en foranledning til å sende en protest til Stortinget? Hvis det er med komiteens konsens, har jeg intet å si om den sak. Hvis det ikke er med komiteens konsens, synes jeg man er inne på et noe farlig skråplan ved å opptre like overfor komiteer av denne art, som ikke har noe ansvar, og som ikke har noen status annet enn det en enestående energi og en viss mangel på ansvarsfølelse og kunnskap har forlenet komiteen med. Jeg retter spørsmålet fordi det har vært meget omtalt i Stortinget, og jeg ville derfor sette pris på å få et par ord fra formannen om saken.

Formannen: Jeg kan da kanskje med en gang få lov å si at det er riktig at jeg var i det møtet i Spaniakomiteen, hvor jeg meget forsiktig redegjorde for Spania-spørsmålet. Men det skjedde etter uttrykkelig oppfordring av utenriksministeren; han hadde forfall, og spurte om jeg

ville gjøre det, og i henhold til det gjorde jeg det. Jeg skulle anta at det er helt tilfredsstillende?

Hambro: Jeg er helt fornøyd med det.

Formannen: Jeg vil gjerne få lov å tilføye at jeg tror den redegjørelse jeg gav der, på mange måter var nyttig.

Så en liten ting, siden jeg nå likevel har ordet. Det er riktig at det var vår oppfatning her forrige gang, at mitt forslag skulle gi en nokså bred fremstilling, men det hang sammen med hele situasjonen den gang, fordi meningen da var, at når denne innstilling kom fram til behandling i Stortinget, skulle jeg foreslå at komiteens innstilling ble offentlig behandlet. Da ville hele dette komme fram. Så lenge man ikke hadde utenriksministerens redegjørelse offentlig, var *dette* grunnlaget for sakens behandling i Stortinget, og derfor var det nødvendig å ha en så vidt utførlig fremstilling av saken. Nå har vi imidlertid fått en offentlig redegjørelse av utenriksministeren i Stortinget, og det er *den*, og ikke en lang fremstilling om det samme fra komiteen, som jeg skulle formode bør være grunnlaget. Det er i overensstemmelse med vanlig praksis gjennom lange, lange tider her i Stortinget, at utenriksministrenes redegjørelser har vært utlagt til behandling, og at man har hatt den tillit til Stortingets medlemmer at de vil kunne diskutere en utenrikspolitisk sak på grunnlag av en redegjørelse av utenriksministeren uten å få det grunnlag begrenset, eller at de likevel vil finne den begrensning som er nødvendig. Da for meg på ny å begynne å skrive eller ta opp igjen det som er sagt, synes jeg er overflødig, all den stund vi har en så vidt god og konsis redegjørelse om situasjonen som den som utenriksministeren har gitt. Jeg mener da at det som hr. Hambro med rette kan forlange en avgjørelse av, er det spørsmål med hensyn til realiteten om vi er uenig eller ikke i utenriksministerens redegjørelse, og det er det som Regjeringen må vite. Men hvis man i realiteten gir den sin tilslutning, synes jeg det må være tilstrekkelig å si - ordvalget kan man selvfølgelig diskutere om - det som står i mitt forslag, at en ikke har noe å bemerke til redegjørelsen. Dermed har Regjeringen fått den tilslutning til sin linje fra Stortinget som Regjeringen har krav på. Hvis man derimot mener at Regjeringens linje bør være en annen - ja, så må man gjøre som hr. Strand Johansen har gjort: fremkomme med et forslag - det er vel ikke nødvendig å gjøre det så forferdelig langt som dette, men i hvert fall et forslag til et vedtak som går i en annen retning.

Når man leser igjennom hr. Strand Johansens forslag, er det meget i det som er riktig. Men jeg tror ikke at det i den situasjon vi er inne i nå, ville være riktig å vedta eller gå inn for det forslag til vedtak som hr. Strand Johansen foreslår. Selvfølgelig har ingen av oss noe å bemerke til at Stortinget viser til beslutningen av 6 mars

1946, det har også utenriksministeren gjort, og det er ingen her som er uenig i at man gir sin tilslutning til utenriksministerens og den norske delegasjons opptreden på generalforsamlingen i de Forente Nasjoner.

Hambro: Jo jeg, som dissenterte hele tiden.

Formannen: Ja vel, men det ble jo ikke fremlagt noe eget forslag. Videre foreslås å bringe saken inn for Generalforsamlingen. Men det må bli Regjeringens sak å behandle denne sak på beste måte. Så jeg tror allikevel, selv etter å ha hørt det som hr. Hambro sa, at den beste løsning her er den *korte* innstilling, og dermed er vi kommet tilbake til det som var hele komiteens opprinnelige standpunkt i denne sak - unntatt hr. Strand Johansens -: en meget kort innstilling fra komiteen. Hr. Hambro var ikke tilstede, men så å si alle var enige om at man skulle henwise til utenriksministerens uttalelse og vedlegge saken protokollen. Det var vårt opprinnelig utgangspunkt i denne sak, og jeg tror, som saken nå står, at det er riktig å følge den linje.

Strand Johansen: Hr. Hambro protesterte mot at man hadde forbindelse med en «såkalt» regjering, og mente med den «såkalte» regjering den spanske republikanske eksilregjering. Vi har, så vidt jeg husker, tidligere fra utenriksminister Lange fått melding her i utenrikskomiteen om at den norske regjering opprettholder uoffisiell forbindelse med den spanske republikanske regjering, og det er derfor ganske naturlig at nordmenn og også representanter for den norske regjering konfererer med denne regjering. Hr. Hambro protesterte også mot uttrykket «Franco-regjeringen». Hr. Hambro var vel ikke tilstede på Generalforsamlingen da den resolusjon jeg refererte, ble vedtatt med 34 mot 6 stemmer. Det alt overveiende flertall av de Forente Nasjoners medlemmer har her slått fast at de betrakter *Franco-regjeringen* - det uttrykket brukes i resolusjonen - som en regjering som ikke representerer det spanske folk. Man kan derfor ikke i Stortinget opphøre med å bruke en terminologi som er fastslått av den internasjonale organisasjon som Norge er medlem av.

Hr. Hambros uttalelser i dag viser at han fremdeles fortsetter kampen mot den resolusjon som ble vedtatt på Generalforsamlingen den 12 desember, og også av den grunn er det nødvendig at Stortinget fastslår at det eller dets flertall slutter opp om den norske delegasjons opptreden på Generalforsamlingen, da delegasjonen bl.a. stemte for denne resolusjon.

Hambro: Jeg vil bare si at det er ingen som har tatt avstand fra den resolusjon som blev vedtatt, eller fra tanken om at Norge skal følge den resolusjon og leve innen rammen av den. Hva man enn har ment om grunnlaget for

resolusjonen, så er alle enige om å vise den fulleste lojalitet mot det som der er besluttet, slik som også utenriksministeren gav uttrykk for. Jeg ba om ordet bare for å si den ting at jeg er enig med komiteens formann i at man formodentlig kunne gjøre en innstilling nå atskillig kortere, men jeg vil forbeholde meg å se linje for linje på vår innstilling, sammenholdt med utenriksministerens redegjørelse, idet jeg ikke kategorisk og definitivt vil si at det ikke kunne være tenkelig å avgi en ganske kort uttalelse, men da etter en meget nøye prøvelse. Jeg synes erfaring skulle ha gjort oss litt betenkte ved uttalelser som alene sier at noe «vedlegges protokollen»; det fikk vi også et levende inntrykk av under den to dagers debatt vi nettopp hadde i Stortinget. Der kan skjule seg mange ytterst forskjelligartede nyanser av oppfatninger under en slik uttalelse, og den er meget vanskelig å påberope seg for en regjering. Etter mitt skjønn var det ønskelig at man gav Regjeringen noe den kunne påberope seg under forhandlingene, som var av en noe mer definitiv karakter enn det at en redegjørelse vedlegges protokollen.

Formannen: Unnskyld at jeg avbryter, men mitt forslag var at komiteen henviser til utenriksministerens redegjørelse, «som en ikke har noe å bemerke til».

Hambro: Ja, men jeg synes ikke det er tilstrekkelig. Jeg mener at for komiteens medlemmer er det nødvendig å se for seg så å si på trykk, ethvert utkast til innstilling, og ikke drøfte her over bordet noe vi ikke har sett for oss under sammenholden med de dokumenter vi har for hånden. Jeg tror det også for komiteens medlemmer vil være ønskelig å ha for hånden referatet av dette møte og kunne lese opp igjen de aktstykker som statsministeren refererte her, som jo har det faktiske interesse og noen betydning for saken.

Natvig Pedersen: Slik som saken ligger an nå, vil jeg erklære meg enig i den framgangsmåte som ordføreren har antydnet, og jeg er også enig i den grunngivning han har gitt for denne framgangsmåte. Når jeg mener at det var rett og heldig for sakens videre behandling, at en tok utsettelsen av den hemmelige sak i forrige stortingsmøte, så er det ganske enkelt fordi - hva man kanskje ikke kunne vite på forhånd - at utenriksministeren ga, etter mitt skjønn, en klarere framstilling av saken enn vi hadde kommet fram til i vår innstilling.

Det lar seg jo ikke nekte at vår innstilling var ikke så lite av et kompromiss. Et kompromiss kan jo ofte være vellykket, og det kan ofte være nødvendig, men i dette tilfelle var det min oppfatning at innstillingen hadde fått ikke så lite av kompromissets svakheter. I forhold til vår innstilling var, må en si etter å ha hørt den i Stortinget, utenriksministerens redegjørelse klarere og greiere. Og når saken nå skal opp igjen, tror jeg derfor ikke vi står oss

på å forsøke hverken å lage noe utdrag av det samme klare foredrag eller noen ny kompromissinnstilling. Jeg tror at for behandlingen i Stortinget vil det være det beste at en bygger direkte på det som utenriksministeren har uttalt, og som vi alle har for oss, og så nytter den formen som ordføreren har sagt, at en gir sin tilslutning til det syn som utenriksministeren på Regjeringens vegne har lagt fram, og dermed vedlegger dette dokument protokollen.

Men jeg vil med det samme jeg har ordet, gjerne si at jeg er heller ikke enig i hr. Hambros uttalelse om våre eventuelle forbindelser - det kan vel ikke være offisielle forbindelser, men våre kontakter - med den spanske eksilregjering. Der mener jeg en må være klar over at hva som enn kommer til å skje for vårt vedkommende i denne sak på grunn av den stilling saken er kommet i, så er Spania fremdeles et stort problem i internasjonal politikk. Det er og vil ennå en tid framover fortsette med å være et problem for de Forente Nasjoner, og det er jo ikke nødvendig å gjøre annet enn, som hr. Strand Johansen gjorde, å peke på FN's egen uttalelse og vedtak om det. Og i dette forhold og i denne utvikling er vi fremdeles med. Det ville være dumt å lukke øynene for det. Hva som enn skjer, vil jo også stortingsvedtaket av mars stå ved makt. Vi har uttalt, og vi står ved den uttalelsen, at vi også i framtiden vil gjøre vår plikt som en demokratisk stat i en interalliert aksjon til støtte for demokratiet i Spania.

Utheim: Jeg har ikke meget å bemerke til de uttalelser som kom fra hr. Natvig Pedersen med hensyn til våre kontakter både med det nåværende styre i Spania og med eksilregjeringen. Jeg gir hans uttalelser min tilslutning. Jeg ser denne sak som meget viktig, jeg har fulgt denne diskusjon med stor oppmerksomhet. De forslag eller utkast til forslag som foreligger fra formannens side, har jo ingen av oss sett. Jeg vil be om at vi kan få dem avskrevet, så hver av oss kan få gjennomgått dem, og at vi deretter berammer et kort møte for å avgi den endelige innstilling.

Friis: Det som for meg var fordelene ved den enstemmige innstilling vi kom til i siste komitemøte, og ved at utenriksministeren deretter skulle gi sin redegjørelse, det var at jeg da gikk ut fra at den debatt som ville komme i Stortinget, ville bli av en slik art at den ikke ville virke synderlig opprivende på våre indre forhold, og at den ville styrke vår stilling utad. Jeg synes, som hr. Hambro, at det var et meget viktig hensyn, og jeg synes også i dag, kanskje enda mere, at det er et meget viktig hensyn. Jeg er derfor engstelig for at den eneste bemerkning som står i formannens og ordførerens forslag til innstilling, «som Stortinget ikke har noe å bemerke til», er for svak. Den vil ikke gi vårt folk inntrykk av at vår regjering eller utenrikskomiteen er kommet seg fram til noe standpunkt i

denne saken. Jeg var derfor utilfreds med den måten saken ble behandlet på i det hemmelige møtet, og jeg var i høy grad overrasket over å høre ordføreren og komiteens formann «på komiteens vegne» si at innstillingen var trukket tilbake. Etter dette har det jo nå utviklet seg en debatt i vår presse av en delvis meget ondartet karakter, særlig da fra de to arbeiderpartiers side. Jeg beklager i høy grad den tone og ånd som er kommet inn i begge partiers organer, så vel i Friheten som i Arbeiderbladet, i utenrikske spørsmål nå. Og skal vi gå til Stortinget i et åpent møte med en slik svak innstilling, så får vi kanskje en debatt som svømmer ut på det rent partipolitiske område, og jeg er slett ikke sikker på at det er noe heldig for vårt land, hverken innad eller utad. Jeg ville derfor gjerne få henstille til ordføreren å samrå seg med statsministeren om det ikke går an å komme fram til et forslag til en innstilling som gir noe tydeligere uttrykk for hvor Regjeringen og utenrikskomiteen står i denne sak.

Trædal: Eg går ut frå at vi i tilfelle får ein såpass lang frist at det blir mogleg å leggja denne saka fram for gruppene føre neste møte.

Formannen: Jeg vil bare til avslutning si at jeg hadde tenkt å følge den fremgangsmåte som ble nevnt av hr. Utheim nå. Dette er bare et orienterende møte, nærmest et diskusjonsmøte, men jeg vil på grunnlag av det som foreligger forsøke å sette opp et utkast til innstilling, slik at komiteens medlemmer kan se det for seg.

Utheim: Begge innstillinger da, også den hemmelige redegjørelse?

Formannen: Ja, det skal jeg gjøre, begge deler, så komiteens medlemmer som sagt, kan se det for seg.

Jeg vil bare i anledning av det som hr. Friis nettopp sa, si at det kan jo være forskjellige meninger om hva som er svakt og hva som er sterkt når det gjelder innstillingen i denne sak, og jeg kan ikke skjønne annet enn at det må være en ganske sterk innstilling når Stortinget gjennom et vedtak gir utenriksministerens klare og greie fremstilling om Spaniaspørsmålet sin tilslutning. Jeg har brukt uttrykket her «som en ikke har noe å bemerke til», men vi kan godt bruke et annet og mere positivt uttrykk, «som en gir sin tilslutning til». Etter mitt skjønn ligger det deri ikke noen forskjell, det er det samme som man har villet uttrykke i begge tilfelle. At det skulle være en svak og utflytende innstilling i en sak som denne, det kan jeg ikke skjønne. Og det har også vært en fremgangsmåte som man har fulgt gjentagne ganger under debatter og ved behandlingen av redegjørelser som utenriksministrene har gitt gjennom årene om lignende utenrikspolitiske spørsmål.

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomiteen, møte 7. mars 1947 kl. 9

Møtet hevet kl. 10.30.